

J. Pekka Mäkelä

PAHASILMÄ

LIKE

Lainaukset Mary Douglasin teoksesta
Implicit Meanings: Selected Essays in Anthropology (2nd ed., 1999)
on suomentanut J. Pekka Mäkelä.

© J. Pekka Mäkelä & Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava 2021

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-35738-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2021

4041 0037
Painotuote

Juuri Jumala loi noituuden. Tarinan mukaan muuan lele-päällikkö pyysi sitä ja Jumala antoi sen hänelle. Päällikön ei pitänyt kertoa siitä kenellekään, mutta hän paljasti salaisuuden ystävänsä, joten tieto noituudesta alkoi leviää. Koska Jumala on yksi, maailma on yksi ja tietämys on yksi, tästä seuraa että noita käyttää samoja keinoja kuin pappi tai ennustaja. Häntä voidaan sanoa turmeltuneeksi papiksi, hyvin turmeltuneeksi. Mitä perusteellisemmin hän on opetellut uskonnollisia menetelmiä hedelmällisyyden varmistamiseksi sekä sairauksien ja mahouden parantamiseksi, sitä paremmin hänellä on hyppysissään myös taito aiheuttaa kuolemaa tai hedelmättömyyttä. Tieto on samaa, ero on vain moraalissa, ja tulokset riippuvat tilanteesta.

– *Implicit Meanings*

– Tässä tämä meidän pääkaupunkilaispakolaisemme nyt on.

Kaisa ja Mikko työntävät minua tervehtimään päivänsankaria.

– Milja-Liisa Aarniolahti, sanon ja ojennan käteni. – Hauska tavata. Ja onnea viisikymmenvuotispäivän johdosta. Mä olen täällä ikään kuin kuokkimassa.

– Kiitoksia vaan, sanoo Janne Saari ja pudistaa kättäni. – Kyllä tänne mahtuu. Syötävää ja juotavaa riittää. Sinä siis olet sinne Laitisen taloon muuttamassa?

– Tilapäisesti asumaan vaan. Putkiremontin ajaksi.

– Marraskuun loppuun asti ollaan isäukon talo heille vuokrattu, Mikko sanoo.

– Me ollaan Kaisan kanssa opiskelukavereita, selitän. – Mietittiin miehen kanssa että tarvittaisiin tilapäisasunto rempan ajaksi, ja Kaisa sitten heitti että hänen lapsuudenkotinsa olisi ihan tyhjillään täällä Kaurissalmella.

– Onhan se hyvä että talolla on käyttöä, päivänsankari sanoo, ja jatkaa sitten vähän surumielisesti: – Vaikka olisihan se hienoa, jos tänne muuttaisi väkeä pysyvämminkin. Ja nuorempaa väkeä, niin kuin me.

Mietin millaista on elää paikkakunnalla jossa meidät päälle viisikymppiset lasketaan ”nuoremmaksi väeksi”, mutta sanon

sitten vain: – Valitettavasti ei onnistu töiden takia kuin vähäsi aikaa. Mä teen kyllä töitä kotona, mutta Jukka, mun mies, käy töissä Helsingissä. Täältä ei ihan päivittäin pysty kulkemaan sinne.

– Se on totta, päiväsankari nyökkää ja kuikuilee ympärilleni.
– Onko miehesi täällä?

– Ei, se ei päässyt vielä tulemaan. Työkomennus Irlantiin. Se tulee vasta heinäkuun puolella.

Päiväsankari esittelee minut luonnonvaaleaan pellavaiseen jakkupukuun sonnustautuneelle, tomeranoliselle vaimolleen, ja sen jälkeen vielä ”ainoalle alaiselleen”, pienelle ja hiirulaismaiselle naiselle, joka katsoo kätellessään silmiin vain pikaisesti ja menee sitten päiväsankarin avuksi tarjoilemaan kakkua. Hiirulaisnainen näyttää hänkin vuosikymmenten takaisilta herätysjuhlista karanneelta.

Kuiskaan Kaisan korvaan: – Mikä tuon naisen nimi oli?

– Isolan Anne, Kaisa kuiskaa takaisin. – Tämän kylän tyttö. Täällä syntynyt ja kasvanut. Oli meidän koulussa alemmalla luokalla.

Isolan Anne. Anne Isola. Tuo nainen? Tuo?

Ei voi olla.

Tuo nainen ei näytä yhtään sellaiselta millaiseksi Jukka on Anne Isolan kuvaillut. Vai onko hänellä täyskaima? Onko hän vaihdokas?

Huomaan olevani huomion kohteena – minä ilmiselvästi tukkansa värjännyt nainen, joka ei ole paikkakunnalta, jonka kaikki tuntuvat jo valmiiksi tietävän tulleen Kaurissalmelle puoleksi vuodeksi, vaikka mitään sukuyhteyksiä tänne ei ole. Selitän monelle että olen graafikko, freelancer, että pystyn kyllä tekemään töitä jotakuinkin normaalisti täältä käsin, kunhan vain nettiyhteydet toimivat, ja ihan hyvin ne näyttäisivät toimivan, että

työtarjouksista tulee joka tapauksessa suurin osa netin ja puhelimen välityksellä ja valmiit työt lähetetään netin kautta, että olen minä kyllä naimisissa, mieheni Jukka on tulossa tänne myös, kunhan saa hoidettua työasiansa siihen kuntoon että voi jäädä vuorotteluvapaalle, hän tulee tänne varmaankin puolentoista kuukauden päästä, hän on käyttöliittymäsuunnittelukonsultti isossa ohjelmistoyrityksessä mutta ei, ei meillä ole yhteisiä lapsia, miehelläni on kyllä aikuinen tytär edellisestä liitosta ja tyttärellä kaksi lasta, ja ei, en minä ole ainakaan tällä erää ajatellut muuttaa Kaurissalmelle pysyvästi, ja ei, mieheni tytär ei ole tulossa tänne kuin korkeintaan käymään, hänellä on perhe ja ura Tampereella.

Minä erotun joukosta, minulla on vääränväriset hiukset, vääränlainen kampaus, vääränlaiset vaatteet, vääränlainen vartalo, vääränlainen ammatti. Onneksi en sentään ottanut mustia vaatteita, ja onneksi hihalla on sen verran pituutta että tatuointi peittyi. Minun pääkallokiittäjäni on aika varmasti näiden kekkeiden ainoa tatuointi, sikäli kuin ihmisten olemuksesta, pukeutumisesta ja tyylistä voi päätellä.

Tai mistä minä tiedän, ehkä ihmisillä on salaisuuksia. Ehkäpä kukaan näistä ihmisistä ei olekaan mitään sellaista, miltä he näyttävät.

Onneksi huomio kääntyy minusta muualle, kun yksi vanhoista herroista kilistelee moneen kertaan täytetyn kuohuviinilasinsa kylkeä ja nousee Kylätalon portaille puhumaan.

– Kuokkalainen, Kaisa supisee korvaan. – Kunnanjohtaja.

Hänen perässään portaille nousee kunniakomppaniaksi kaksi muutakin Kuokkalaisen ikätoveria, joiden Kaisa supisee olevan kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja kunnanhallituksen puheenjohtaja. Kunnanjohtaja Kuokkalainen asettaa kuohuviinilasinsa porraskaiteelle, nostaa esiin selän takana pitämänsä vaakunapöytäviirin – sekin vielä! – ja alkaa puhua:

– Kaikki eivät ehkä tiedäkään...

Hän vilkaisee minuun päin.

–...miksi Kaurissalmen kunnan vaakunassa on kauriin ja virtaavan veden sijaan pukinsarven kuva. Kerrotaan nimittäin, että ennen vanhaan, vielä kristinuskon tulon jälkeenkin, täällä päin asui noitia, jotka pystyivät jopa muuttamaan ihmisiä eläimiksi ja päinvastoin. Se oli pelottavaa aikaa meille miehille, kun useimmat noidat olivat tietenkin naisia, ja taisivat olla vähän niin kuin feministisiäkin, heh heh.

Kaivelen pikkuisesta käsilaukustani kännykkää.

– Sanotaan, kunnanjohtaja Koikkalainen jatkaa, – että tälläisillä noidilla oli sellainen ainutlaatuinen piirre, että heillä saattoi joskus kasvaa sarvet päähän, ja sellaista tietoa ei ole tallennettu muualta Suomesta, se on ainutlaatuinen asia meillä täällä. Ulkopaikkakuntalaiset pitivät sellaisia sarvipäisiä noitia paholaisina ja livistivät tiehensä. Niinpä täällä on aina saatu olla hyvin rauhassa tunkeilijoilta, jopa isonvihan aikaan, ja juuri siksi meillä on tässä meidän vaakunassakin tuollainen pukinsarvi ikään kuin tuomassa turvaa vierailta.

Nyt kun ihmisten huomio on puhujassa eikä minussa, yritän saada kännykän kameran päälle ja suunnata sen sivulle. Anne Isola esitellyt nainen järjestelee boolipöytää, siivoaa muoviliinalta tahroja ja järjestää käyttämättömiä mukeja siisteihin pinoihin. Hänellä on hyvin vaalea iho – näin toukokuussahan kaikki ovat kalpeita, mutta hän on vieläkin vaaleaihoisempi kuin muut – ja vaaleat kihartuvat hiukset, ja kaikki tämä vaaleus saa ruskeat silmät näyttämään tyhjään paperiin pistetyiltä rei'iltä.

”Sellainen pienikokoinen punapää”, Jukka on kertonut. ”Punapää ainakin siihen aikaan, tuskin se oikea tukanväri oli.”

Kännykkä on äänettömällä, joten siitä ei kuulu rasahduksia kun otan kuvia.

Kunnanjohtaja Koikkalainen jatkaa, kuinka Kaurissalmella on senkin jälkeen suhtauduttu aina epäluuloisesti muukalaisiin, niin suomalaisiin kuin muihinkin. Kuinka täällä kyräiltiin kovin kulmain alta, kun kylän ainoan pankkikonttorin vetäjäksi tuli vanhan Lindbergin tilalle nuori jolppi jostakin etelän kaupungista, ja varmaan monet kyräilevät vieläkin.

Päivänsankari kuuntelee kiusaantuneena, samoin hänen vaimonsa. Moni juhlavieraista näyttää huvittuneelta. Ehkä he ovat syntyperäisiä kaurissalmelaisia? Vai sanotaanko täällä ”kaurissalmisia”?

– Sellaisia täällä ollaan, Kaisa supisee korvaan ja minä hätähdän.

– Ne teidän naapurit myös, Kaisa jatkaa. – Ne Väyryset.

Ne meidän naapurimme, jotka eivät sanoneet edes päivää, kyräilivät vain ja vetäytyivät syrjemmälle, kun tulien Kaisan ja Mikon seurassa aidan viereen esittäytymään. Emme varmaan pääse edes hyvänpäiväntoivotusten tasolle ennen marraskuista kotiinlähtöä. Onneksi talot eivät ole sentään ihan vierekkäin, välimatkaa on melkein puoli kilometriä. Ainakin saadaan olla rauhassa. Ei tule kukaan kurkkimaan vyötärön korkeudelta alkavista ikkunoista, mitä tehdään ja missä asussa.

Taputan muiden mukana, kun kunnanjohtaja Koikkalainen päättää vihdoinkin pitkän puheensa ja lykkää vaakunaviirin päivänsankarille onnittelujen kera. Ei halausta, vain kädenravisus ja kömpelöä taputusta olkapäälle. Kaksi muuta kunniakompanialaista tekevät samoin. Anne Isola on ehtinyt hakea jostakin kukkakimpun ja ojentaa sen päivänsankarille, niiaa kuin pikkulapsi, ja häntä päivänsankari halaa – vieläpä lämpimästi, vaikka Anne itse vaikuttaa varsin vaivaantuneelta.

Päivänsankari on jo lähtemässä pois portaiden luota kun hän tajuaa, että häneltä odotetaan jonkinlaista kiitospuhetta. Hän

siirtelee hetken aikaa kukkakimppua ja pöytäviiriä kädestä toiseen, katselee niitä ja maahan, köhii sitten kurkkuaan, kiittelee kukista ja viiristä, yrittää keksiä jotakin sanottavaa:

- Niin, tuota... tuli jotenkin mieleen... erään vanhan kaverini kotipaikkakunta tuolla eteläisessä Hämeessä... siellä kun eräs vanha isäntä kuoli ja leski peri talon, kyläläiset valittelivat keskenään että kuinka sekin talo meni nyt vieraalle... leski oli sentään asunut kylässä yli viisikymmentä vuotta ja... niin, tuota, meidän tultiin tänne vasta kaksikymmentä vuotta sitten, meillä oli kaksi pientä poikaa ja... no, ne ovat nyt muuttaneet opiskelemaan muualle, molemmat, mutta me ollaan pysytty täällä, ja...

- Hei, Kaisa sihisee korvaani. - Meidän täytyy mennä että ehditään bussiin.

Lähden heidän mukanaan sivummalle, missä heillä on repunsa ja kassinsa. Yritän tarjoutua auttamaan, mutta Kaisa ja Mikko kieltävät. Kyllä he jaksavat, pysäkki on vain muutaman sadan metrin päässä, pysy sinä vain juhlissa ja nauti ja koeta keksiä, miten pääset kämpille sitten juhlien jälkeen.

Siinäpä kysymys.

Kaisa ja Mikko toivat minut ja tavarani Kaurissalmelle Mikon isän vanhalla farmari-Volvolla, joka jää minun käyttööni siksi aikaa kun minä ja Jukka asumme samaisessa talossa. Auto on parhaillaan parkissa Mikon isän talon pihassa takakontti yhä täynnä minun tavaroitani. Sinne on matkaa nelisen kilometriä.

Huomasin kyllä, että meidät Laitisen talolta Kylätalolle tuonut taksinkuljettaja Toropainen on mukana juhlissa ja pitänyt puolensa boolin suhteen, eikä se todellakaan ole erityisen alkoholitonta boolia. Tajuan yhtäkkiä, että Toropainen on erittäin luultavasti ainoa taksikuski viidenkymmenen, ehkä sadankin kilometrin säteellä. Kyllähän bussi kulkee parin kilometrin verran Märkäjärventietä oikeaan suuntaan, mutta päivän viimei-

nen vuoro näkyi menevän silloin kun hyvästelin Kaisaa ja Mikkoa. Seuraava bussi siihen suuntaan menee vasta maanantaina, koulupäivänä.

Olisi pitänyt napata pyörä Toropaisen taksin takakonttiin. Kyllä se sinne olisi mahtunut. Ja tuskinpa täällä poliisi tankojuoppoja jahtaa. Tuskin ketään poliisiakaan lienee koko kunnan alueella, ellei sitten joku pikkuhiljaa juopuvista juhlavieraista ole itse vapaailtaa viettävä poliisi.

Yritän muistella, paljonko täältä oli matkaa Laitisen talolle. Reilut neljä kilometriä. Kyllä sen kävelee. Alkukesän yö, kirjas ilma ja kaikki. Voi olla mukavaakin. Ja reitti on selkeä, samaa suoraa tietä alusta loppuun. Onneksi ei tullut laitettua korkkareita, vaan vähän järkevämmät kengät. Ja pikkulaukussa on kännykän lisäksi kuulokkeet, voi kuunnella kävellessä kirjaa, ainakin jos maantienlaidassa on kenttää.

Takaisin Kylätalon kulmalle päästessäni osun keskelle päiväsankarin ja hänen vaimonsa riitelyä.

– Varsinainen kiitospuhe, vaimo nurisee. – Oikein kivaa palata maanantaina töihin apteekkiin, kun herra päiväsankari on ensin julkisesti moittinut kaikkia kuntalaisia, myös apteekkaria, siitä että tämä pitää kaikkia muualta tulleita tunkeilijoina.

– En mä sitä tarkoittanut, päiväsankari vastustelee. – Se ehkä tuli vähän huonosti muotoiltua...

– No lievästi sanoen. No, ei sille mitään enää voi, tietenkään. Vahinko on tapahtunut. Ja mä siirryn tästä boolililtkusta nyt viiniin.

Vaimo marssii tarjoilupöydän suuntaan. Janne, päiväsankari, katsoo minua ja levittelee nolon näköisenä käsiään.

- Tuli ehkä puhuttua vähän turhan suoraan, hän sanoo hiljaa.
- No eikös se edellinen puhuja, kuka se nyt olikaan...
- Aarno. Kuokkalainen. Kunnanjohtaja.

– Niin, eikös sekin suunnilleen ylpeillyt sillä että täällä katsotaan ulkopuolisia pitkään. Joten voihan olla että puhe otettiin pelkkänä täkäläisten kehumisena.

Janne naurahtaa.

– Voi olla. En kyllä yhtään ihmettelisi...

Nyt hän näyttää rennommalta. Hän työntää kädet taskuun. Rentoudesta huolimatta hän näyttää edelleen minun kaupunkilaismielikuvaltani pienen paikkakunnan viisikymmenvuotisjuhlien päiväsankarilta, aivan kuten nämä juhlat näyttävät pienen paikkakunnan viisikymmenvuotisjuhlista sellaisina kuin minä kuvittelen niiden olleen viisikymmentä vuotta sitten – ehkä kauemminkin sitten. Olen ihan varma, että tämä nostalgisen punamultainen rakennus, jonka pihamaalle juhlat on pystytetty, on ollut suojeluskuntatalo kauan ennen kuin sitä on ruvettu häveliäästi nimeämään ”Nuorisoseurantaloksi” ja sen jälkeen ”Kylätaloksi”.

– Miltäs tämä paikka näyttää noin ensisilmäyksellä? Janne kyseisee. – Tänäkönsä tulit?

– Eilen, itse asiassa.

– Eilen, hän toistaa.

– En ole vielä ehtinyt oikein tutustua mihinkään. Onhan tässä paikassa ja... tällaisissa juhlissa... jotenkin sellainen... miten sen nyt sanoisi...

– Sano vaan.

– No joo. Sellainen tunne kuin olisi joutunut aikamatkalle.

Hän hymähtää ja vilkaisee silmäkulmasta Kylätalon pihaa kohti.

– Tell me about it... Se tunne ei ole totisesti mennyt ohi edes niinä parinäkymmenä vuonna, kun me ollaan täällä asuttu. Näissä hommissa aika tuntuu olevan sijoiltaan jo siksi, että tällaisessa pienessä kylässä ylipäänsä on pankkikonttori, ja siellä jopa kaksi työntekijää, minä ja tuo meidän Anne.

Hän viittoo Kaurissalmen kirkonkylän halki kulkevaa tietä kohden, tietä jonka varrella, kilometrin matkalla, ovat kylän pankki, kunnanvirasto ja kunnan ainoa kerrostalo niitä vastapäätä.

– Onhan meillä automaattikin siinä seinäkyljessä, mutta koko ajan sitä miettii että miten pian pääkonttorin pojat alkaa pohtia, että minkä ihmeen takia me maksetaan noille kahdelle siitä että ne tervehtii keskimäärin kolmea asiakasta päivässä, ja niitäkin vain siksi että ne tulevat valittamaan että miksi eläke ei vielä näy automaattikuitissa. Luulisi, että...

Käännymme katsomaan tarjoilupöydän suunnalta kuuluvaa hälyä. Jannen vaimo pyyhki vaalealle jakkupuvulleen osuneita punaviiniroiskeita muutaman muun naisen päästellessä voieitänsä ja kurjajuttuansa.

– Sori, pitää mennä, Janne sanoo ja kiirehtii hakemaan käsi-pyyhkeitä, joista ei ole lopulta paljoakaan apua. Hän viittoo tilannetta sivummalta tarkkailevalle Anne Isolalle, joka pinkaisee kuuliaisesti paikalle.

– Kuule, anteeksi, mutta mahtaisitko mitenkään voida käyttää Sannaa kotona? Täällä ei ole varmaan ketään muuta ajokunnossa.

– Joo, mulla on ne sun auton avaimet tuolla keittiössä, Anne sanoo ja käväisee sisäpuolella.

Annen ja Sannan lähdettyä parkkipaikalle Janne palaa minun luokseni.

– Tuli muuten mieleeni, että onkohan sulla miten suunniteltu kotimatka tänään?

– No... mä ajattelin kävellä. Eihän se pitkä matka ole.

– Neljä ja puoli kilometriä Laitiseen on. Aikamoinen yölenkki. Ihan miten haluat. Mutta tuli mieleen, että mehän asutaan myös siinä Märkäjärventien varrella, vaikkakin lähempänä kylää. Anne lupasi heittää meidät kotiin, sä mahtuisit kyllä kyytiin. Jos maltat odottaa juhlien loppuun, siis.

Pienen pohdinnan jälkeen suostun kyytitarjoukseen, ja se tarkoittaa, että joudun roikkumaan kekkereillä puoleen yöhön asti. Eikä se lopulta niin kamalaa olekaan. Tarjolla on runsaasti ruokaa, ja etenkin voileipäkakku on erinomaista. Kuulen, että se on päiväsankarin itsensä tekemää. Juotavaakin riittää, vaikka yritän pitää varani. En missään nimessä halua olla tämän porukan joukossa juovuksissa. Kaikki eivät ole yhtä varovaisia, mutta onnistun sentään pääsemään puhumalla eroon niistä parista humalikkaasta, jotka haluaisivat kovasti tehdä lähempää tuttavuutta.

Suurin osa juttelemaan tulevista ihmisistä on ihan mukavia, jopa ne kuusikymppiset kunnankihot. Enhän minä tietenkään puhu heidän kanssaan ihan mistä tahansa eikä heistä varmasti-kaan tule ystäviä, mutta leppoisa smalltalkkaus turvallisista, epäpoliittisista aiheista kyllä sujuu. Ainoa paniikkihetki koittaa ilta-yhdeksän jälkeen, kun joku päättää että on aika pistää tanssiksi, ja pihalle nostetuista äänikamoista alkaa remuta riitasointuinen viuluriffi ja jumps-jumps-jumps-bassorumpukomppi. Lähden pakoon Kylätalon sisäpuolelle.

Sanna, päiväsankarin rouva, purjehtii hänkin sisään, nyt kauniinsinisessä mekossa, joka minusta sopii hänelle paljon paremmin kuin iltapäivän vaalea, perin kankean muodollisen näköinen jakkupuku.

– Jaaha, nuoriso ei kestä mummojen musiikkia, hän letkauttaa hyväntahtoisesti ja istahtaa viereen. Vaatteiden vaihtamisen lisäksi hän tuntuu vaihtaneen myös asennettaan iltapäiväkireydestä iltarennommaksi.

– Mä taisin tanssia ysäridiskoni jo ysäriellä, sanon.

– Ja se on ihan oikein. Jestas, tuosta renkutuksesta ei tule kuin kamalia muistoja.

– Pari hyvääkin.

– Tiedätkös, mä ostin silloin tämän levyn. Vahingossa. Radiossa oli soinut joskus aikaisemmin sellainen nätti naisen laulama laulu, jossa kerrottiin Cotton Eyed Joesta ja siitä, kuinka tuhlaajatyttö saa kotiin palatessaan paljon karumman vastaanoton kuin tuhlaajapoika. Sellaista sympaattista kantrifolkkia. En saanut selvää, kuka sen esitti.

– Michelle Shocked, sanon väliin.

– Niin. Sain sen kyllä selville myöhemmin, kun tuli netti. Mutta arvaa kaks kertaa, kuka neropatti luuli, että tämä oli se, ja laittoi levyn soimaan heti kun kotiin pääsi... voi sun helvetti sentään.

Minua alkaa naurattaa. Sanna alkaa hänkin nauraa.

– Oltiin just silloin alettu olemaan Jannen kanssa. Olisitpa nähnyt meidän molempien ilmeet kun tuo renkutus alkoi pauhata stereosta!

– Me käytiin siihen aikaan tanssimassa mun silloisen puolison kanssa, sanon. – Silloin kun tää soi joka paikassa. Mutta se oli...

Vaikenen ja mietin, tulinko paljastaneeksi sanavalinnalla jotakin mitä en erityisemmin haluaisi paljastaa. Tietenkin Sanna tarttuu juuri siihen:

– Kun sä sanot ”puoliso” niin tarkoittaako...

Hänkin vaikenee kesken lauseen, jatkaa sitten: – No, eihän se mulle tietenkään kuulu, sori.

– Ei mitään.

Istumme hiljaa. Se tuntuu hyvältä iltapäivän ja illan lukemattomien smalltalkkausten jälkeen. Ulkona ysäridiskobiisi vaihtuu toiseen, kolmanteenkin. Käymme Sannan kanssa vuorotelten tiskialtaan hanalla täyttämässä mukimme vedellä. Se tuntuu tässä vaiheessa iltaa parhaalta juomalta kaiken boolin ja viinin jälkeen.

– Janne kertoi että sä tulet meidän kyydissä, Sanna sanoo.
– Joo, se tarjosi kyytiä. Tosi kiva, olisi aika pitkä yökävely.
– Turhan pitkä. Tällaisen päivän jälkeen. Onneksi meillä on Anne, joka ei juo.

– Onneksi.
– Meidän pikku Anne, Sanna sanoo ja huokaa. – Rassukka.
Mietin hetken pitäisikö olla vain hiljaa, mutta kysyn silti:
– Miten niin?

Sanna oikoo jalkojaan, suoristelee helmojaan, pyörittelee kengättömiä varpaitaan ilmassa.

– No katsos kun... Anne on täkäläisiä. Täällä syntynyt ja kasvanut. Opettajapariskunnan tytär. Se muutti täältä Helsinkiin opiskelemaan jotakin biologian osa-alaa. Oli tekemässä väitöskirjaa, kun sen vanhemmat erosivat ja pian sen jälkeen isä halvaantui vuodepotilaaksi. Ja Anne, tämä Helsingin huippuoppilas ja tuleva tutkija, viskasi väikkärinsä ja uransa roskikseen ja palasi kilttinä tyttönä isänsä omaishoitajaksi.

– Jestas, sanon ja pelkään kuulostavani epäuskottavalta.
– Joo, Sanna sanoo. – Ja täällä se on sitten ollut kaikki nämä... mitä... kaksikymmentäviisi vuotta tai jotain. Päivät töissä pankissa ja illat kotona isää hoitamassa.

– Isä on edelleen hengissä?
– No mikäs pahan tappaisi? Vuodepotilas, ei puhu eikä reagoi, aukoo kyllä suutaan kun tuo lusikan huulille. Ja nielee. Ja pissaa ja paskantaa vaippoihin kuin pikkulapsi. Eikä Annella ole mitään muuta elämää, ei edes nettiyhteyttä kotona. Pari vanhaa koulu-kaveria, joita se näkee suunnilleen kerran vuodessa, koska toinen ei enää asu täällä ja toisella on lapsia ja ensimmäinen lapsenlapsikin. Mä olen kyllä yrittänyt kannustaa sitä, sanonut että voin vaikka neuvoa sille miten Tinderiä käytetään, että kyllä se tarvitsi itselleen jonkun läheisen...

Sanna ottaa silmälasit pois ja hieroo silmiään.

– Että tämmöinen paikkakunta tämä on, hän sanoo väsyneesti. – Vetää lapsensa takaisin menneeseen maailmaansa. Kuin kuminauha. Tämmöiseen paikkaan sä olet nyt sitten muuttanut.

– Käyhän tämä vaihtelusta, hymähdän.

– Mutta miksi just tänne? Eihän tyhjäät talot ole Suomessa mitenkään harvinaisia. Ja olisihan sieltä etelästäkin saanut puolen vuoden vuokratämppeä ihan kohtuuhintaan, jos ei nyt ihan kaupungin keskustaan halua.

– Saisihan sitä varmaan. Mutta... no, mulla on yks kavერი, joka muuttaa perheensä kanssa joka kesä jonnekin muualle Suomeen. Mahdollisimman erilaiselle paikkakunnalle kuin se missä he muun vuoden asuvat. Ja se on aina ollut musta tosi hieno ajatus. Ja ajateltiin Jukan – mun miehen – kanssa että vois edes kerran kokeilla samaa. Nyt kun jouduttiin joka tapauksessa putkiremppeevakkoon.

Sanna naurahtaa.

– No tämä on totisesti erilaista Suomea kuin Hesa.

– Ainakin jossain mielessä, myönnettävä on. Mutta kyllähän Stadikin voi olla tosi peräkylämäinen. Etenkin kantakaupungissa. Siellä on joillekin todel-la tärkeää, onko joku paljasjalkainen vai junantuoma.

Sanna myöntelee, kaivaa nenäliinan taskustaan, hönkäisee silmälasihin ja pyyhkii niitä puhtaiksi.

– Nämä kekkerit alkaa olla kekkeröity, hän mutisee.

– On myöhä, joo. Ja sulla on varmaan ollut pitkä päivä.

– Niinkin vois sanoa, hän sanoo ja laittaa lasit takaisin silmilleen: – Mutta joka tapauksessa. Anne käy ihan hirveästi sääliksi. Ei mitään elämää. Toisten passajana kaiken aikaa. Fiksu ihminen, tosi älykäs ja sivistynyt. Lukee vissiin paljon. Ja tuntee musiikkia paljon paremmin kuin minä. Soitti joskus jossain bändis-

säkin. Mutta ihan liian kiltti. Ja jotenkin... tämä helkutin kylä saa kaikki käyttäytymään kuin viiskytluvulla. Siksi mä yritän aina välillä jotenkin aktivoida Annea. Edes joskus.

– Miten?

Hän kohauttaa olkiaan ja naurahtaa melkein katkerasti.

– Siten kuin täällä pystyy. Meillä on ihan kiva naisporukka, paljon reippaampia ja modernimpia kuin noi meidän miehet. Pidetään saunailtoja ja käydään aina silloin tällöin yhteisellä reissulla teattereissa tai konserteissa. Tai joraamassa. Joskus Annen saa puhuttua porukkaan mukaan.

– Kuulostaa ihan mukavalta.

– Kuule, mä ilmoittelen sulle sitten kun meillä on taas jotain kiikarissa. Jos sua saa häiritä.

– Kyllä saa. Siis viihdyn minä yksinkin ihan hyvin, ei siinä mitään. Ajattelen tätä vähän kuin jonkinlaisena työretriittinä siihen asti kunnes mun mies tulee tänne, mutta kyllä olisi ihan kiva, että olisi edes välillä jotain. En mä miksikään erakoksi sentään halua.

– Hieno homma! Sanna sanoo ja kääntyy halaamaan.

– Ja sitten mulla on omat synttärit heinäkuussa, hän vielä jatkaa. – Ei mitään tällaista.

Hän viittoo pihamaan suuntaan.

– Ei ole edes tasavuosia. Mä olen nimittäin kolme vuotta Jannea vanhempi. Mutta kyllä mä ajattelin pitää kekkerit. Ihan vaan meillä kotona. Muutama vieras vaan läheisistä. Sä olet tietysti ter-
vetullut.

– Aha, kiitos.

Näin äkillinen ystäväystyminen on hämmentävää, mutta toisaalta... kivahan se, jos täältä löytyy edes pinnallisia pikaystäviä. Eikä Sanna vaikuta tällä hetkellä lainkaan niin nuivalta tyypiltä kuin muutamaa tuntia aikaisemmin. Ehkä hänkin on kaivannut

kylän ulkopuolista seuraa. Ihmistä, jolle voi kertoa asioita jotka kaikki täkäläiset tuntevat hyvin jo ennestään.

– Siis nyt mä kyllä käyn kysymässä Jannelta, että voisiko päiväsankari vähitellen lähteä kotiinpäin ja jättää loput porukat billettämään keskenään. Mulla alkaa olla akku tyhjänä, eikä vaan kännykästä.

Kestää liki puolilleöin ennen kuin pääsemme sulloutumaan Jannen, Sannan, lahjojen ja kukkien kanssa isoon farmari-autoon, jota Anne ajaa. Takapenkillä Sanna nuupahtaa melkein saman tien Jannen olkaa vasten ja mutisee puoliääneen, juuri ja juuri niin kovaa että kuulen: – Sori että mä olin niin inhottava.

– Ei se mitään, Janne sanoo ja taputtaa vaimoaan käsivarrelle.
– Rankka päivähän tää oli.

Kuljettaja-Anne ei sano juuri sanaakaan. Vilkuilen vaivihkaa hänen profiliaan. Hän pitää katseensa tyhjässä tiessä ja käyttää esimiehensä auton laitteita sellaisella varmuudella että on epäilemättä istunut sen ratin takana monta kertaa ennenkin.

Autamme Annen kanssa kantamaan kukat ja lahjat sisälle, toivotamme hyvät yöt, ja ajamme sitten hiljaisina loput kaksi kilometriä minun kämpilleni.

– Jos sulle maistuu kahvi tai jotain, mä voin kyllä laittaa, sanon kun nousen autosta pihalla, jolla seisoo matala 70-lukuinen tiilitalo, minun ja mieheni koti seuraavan puolen vuoden ajan.

– Kiitti, mutta mun pitää hoitaa vielä pari asiaa.

– Siis vietkö sä auton Jannen ja Sannan talolle ja kävelet sieltä, vai miten?

– Ei, mä saan pitää tätä viikonlopun. Mä asun vastapäätä pankkia, siinä kylän ainoassa kerrostalossa. Janne saa auton takaisin sitten maanantaina. Se ajelee sitä paitsi melkein ympäri vuoden pyörällä töihin.

– Okei. Mä jo pelkäsin. Kun mietin itsekin, että millaista olisi kävellä tuota tietä yöllä.

Hän kohauttaa olkiaan. – Hiljaistahan täällä on. Pelkkää tyhjää tietä. Ei täällä ole mitään. Nykyään.

– Okei. Mutta olisi kiva joskus jutella kaikessa rauhassa. Kun mä tunnen täältä vielä niin vähän ihmisiä. Voi kun tuolla kylällä olisi joku... vaikka kahvila.

– Eipä ole. Huoltsikan baari vaan.

– Niinpä. Mutta hyvää yötä sitten.

Ja niin hän peruuttaa pihasta autiolle tielle. Auton ääni kuuluu ja valot kajastavat vielä hyvän aikaa, kun seison pihalla.

Mieleen juolahtaa, kuinka Sanna puuttui siihen että puhuin hänelle ”entisestä puolisoista” enkä ”entisestä miehestä”, ja miten hän oli kysymäisillään siitä jotakin, varmaankin sitä, oliko tämä puoliso mies vai nainen. Annehan saattaisi tulkita minun äskeisen viattoman yökahvitarjoukseni yrityksenä tehdä lähempää ja ehkä lihallisempaakin tuttavuutta. Nuo kaksi naista ilmeisesti ovat ainakin jonkinlaisia kavereita keskenään, ja jos he tulevat puhuneeksi asiasta, saatan saada aika äkkiä kylän hiljaisessa tiedossa tietynlaisen maineen, enkä tosiaan tiedä, olisiko sellainen maine täällä hyvästä vai pahasta.

Olisi ehkä pitänyt olla varovaisempi. Mutta minkäs sille enää voi.

Sitä paitsi minulla taitaa vain olla ennakkoluuloja tällaista pientä paikkakuntaa kohtaan. Ei täällä sentään mitään viisikymmenlukua eletä, vaikka vähän konservatiivisia oltaisiinkin.

Kaisa ja Mikko kertoivat, että Mikon vanhempien asuessa täällä ulko-ovi sai olla aina auki, ja jos he lähtivät jonnekin, avain jätettiin postilaatikoon. Vanhojen ihmisten kannalta sellainen on tietysti turvallisempaa, naapurit pääsevät avuksi jos tapahtuu jotain, tai voivat katsoa että paikat ovat kunnossa isäntäväen ollessa

poissa. Itse päätin kyllä jo päivällä olla sen verran neuroottinen kaupunkilainen, että otin avaimen pikkulaukkuun mukaan ja lukitsin visusti oven. En tosin voi olla varma, onko vara-avaimia piilotettu jonnekin muuallekin kuin postilaatikkoon.

Olen kääntymässä ovea kohti, kun alkaa taas kuulua auton ääntä, sitten suoralla tiellä kajastaa valo. Iso farmari ajaa talon ohi. Katselen sen perään. Se näyttää kovasti samalta autolta joka minut tänne toi. Nyt se ajaa vastakkaiseen suuntaan kuin mihin Anne pihasta lähti. Minulta kestää hetken aikaa hahmottaa suuntia. Aivan, auto ajaa nyt kohti kirkonkylää. Sinne missä Anne kertoi asuvansa, vastapäätä pankkia.

En enää jaksaa muuta kuin mennä sisään, riisua vaatteet ja kaatua sänkyyn. Kaivan sentään kännykän pikkulaukusta ja selaan iltapäivän salakuvat. Puhelimen kamera on ihan hyvä, mutta ei sitä ole tehty vaivihkaiseen salakuvaukseen. On epätarkkojen räpsyjen seassa sentään pari kuvaa, joissa Anne Isola näkyy kunnolla, tunnistettavana.

Liitän kuvat WhatsApp-viestiin. Vastaus Dublinista tulee melkein saman tien.

JUKKA

TÄNÄÄN

Onko tuo HÄN?

1:12

ON! Miltä vaikuttaa?

1:26

En tiedä. En ole päässyt vielä pahemmin juttelemaan.

Vähän vaisun oloinen, noin ensivaikutelmana.

1:32

Ei ollut erityisen vaisu siihen aikaan

kun tapasin sen Punavuoressa.

Mun mielestä Anne liittyy edelleenkin

Punavuoreen, vaikkei se siellä asunut.

1:39

Kuulemma ei muuta elämää

kuin halvaantuneen isän hoitaminen.

Ja työ pankissa.

1:46

Vaikea kuvitella siitä naisesta.

Mutta elämä heittelee.

1:52

Juttelin bileissä sen esimiehen vaimon kanssa.

Tuntui säälivän Annea aika tavalla.

Mutta nyt pitää yrittää nukkua.

Hyvää yötä, rakas!

1:59

Kerro sitten jos kuulet enemmän.

Hyvää yötä ja suukkoja!

2:03

Minun mielessäni Anne Isola liittyy aina Punavuoreen, koska siellä minä hänet tapasin.

Maaliskuisena torstai-iltana keväällä 1996 astuin ulos Dige-liuksen levykaupasta ja yritin mahdollistaa ostamiani levyjä olka-laukkuun, jossa oli jo ennestään kaksi pullollista unkarilaista merlotia, pussi sipsejä, muutama viikko aikaisemmin ostamani kirkkaankeltainen Nokia 8110 ja sateenvarjo. Levynipun päällim-mäisen albumin mustavalkokannessa oli lähikuva voimakkaista naiskasvoista, jotka katsoivat sivuun kamerasta. En tiennyt sii-hen aikaan mitään Oumou Sangarésta, paitsi että hän oli Malista, mutta kannen nähtyäni oli ollut pakko pyytää, että Emu laittai-si levyn soimaan kaupan stereoihin. Albumi oli sen verran uusi, ettei hänkään ollut ehtinyt sitä vielä kuunnella. Nyökyttelimme molemmat päätä musiikin tahdissa, eikä tarvittu kuin kaksi lau-lua ennen kuin ostopäätös oli tehty. Nykyään paras musiikki tu-lee Malista, totesimme yhteen ääneen, joten pankkitilini hupeni vielä parin muunkin malilaisjulkaisun verran. Jotta koko levy-budjetti ei olisi mennyt Länsi-Afrikkaan, ostin vielä Ani DiFran-con uuden albumin.

Saatuani levyt sullottua laukkuun kiskoin sieltä esiin vanhasta puhelinluettelosta repäistyn kartan saadakseni varmistettua, mi-

hin suuntaan minun pitäisi lähteä löytääkseni Vaittilaisen Harrin kämpille. Olin vastikään muuttanut takaisin Helsinkiin tekemään graduani loppuun sen jälkeen kun olin asunut kymmenkunta vuotta Tampereella. Tänä iltana tapaisin ensi kertaa muita Porta-Comin käyttäjiä livenä. En ollut edes nuoruuteni vantaalaisvuosina juurikaan liikkunut Punavuorella. Se oli aina ollut minulle outoa ja kaukaista seutua, meluisaa, autoisaa ja pölyisää, eivätkä sadepisarat nytkään jaksaneet viedä kaikkea melua ja pölyä mukanaan viemäreihin.

En ollut koskaan viihtynyt Helsingin kantakaupungissa. Se johtui ehkä ensimmäisen opiskeluvuoden traumaista, sillä silloin onnistuin saamaan halvan vuokrakämpän Kalliosta, periaatteessa ja kaverien mielestä ihan hyvältä paikalta. Onnentunne katosi nopeasti, sillä asunto löyhkäsi vanhalta tupakalta ja rappukäytävässä vaelteli spurguja ja sekakäyttäjiä. Onneksi löysin seuraaviksi vuosiksi mukavamman ja siistimmän kämpän metroradan varrelta, vehreämmältä ja rauhallisemmalta seudulta. Muutettuani Tampereelta takaisin Vantaalle olin käynyt tätä ennen kantakaupungissa vain katsomassa äitiä, joka oli muuttanut kotikulmiltamme Koivukylästä Helsinginkadulle eikä suostunut vieläkään ymmärtämään, miksi minä olin aikoinaan halunnut – ja halusin edelleenkin – mahdollisimman kauaksi sieltä missä äiti asui.

Pujottelin suojateitä pitkin Tarkk'ampujankadulle väistellen Viiskulman rämiseviä autoja ja kirskuvia ratikoita, aina Harrin rapulle asti. Alaovella oli onneksi asuntokohtaiset summerinapit. Minulla oli uusi kännykkäni mutta Harrilla ei, ja olin ihan varma että Harrin lankapuhelinlinja tuuttaisi varattua aivan kuten omaakin lankapuhelinlinjani tuuttasi aina iltaisin. Siitä äiti jaksoi valittaa. Ovisummeri surahti kuin modeemi. Astuttuani rappukäytävään ovi rämähti perässäni kiinni ja vei katumelun mennessään. Hetken vain seisoin aloillani hiljaisuuden keskellä. Niin kauan

kun maltoin seisoa paikoillani, saatoin melkein kuulla hengitykseni.

Alakerran taulu kertoi Vaittilaisen asuvan viidennessä kerroksessa. Olisi ollut kiva kävellä portaita pitkin tässä menneen maailman tunnelmaisessa rapussa, mutta valitsin silti hitaasti lonksottavan hissini.

Harrin ovi oli raollaan. Tavallisten ihmisten bileistä olisi rapuun kantautunut kovaäänistä musiikkia ja puolihuutavaa puhetta, mutta ei täällä, ei tänä iltana. Hiljaista keskustelua vain. Astuin eteiseen, riisuin kengät muiden jalkineiden seuraksi, ahdoitin takin tupaten täyteen naulakkoon ja astuin huoneeseen.

Seitsemän ihmistä katseli minua sohvalta, tuoleilta, keittokomeron ovelta ja tietokoneen äärestä. Ensimmäiseksi huomasin sohvannurkassa Heidi Mäyrän, ainoan aikaisemmin tapaamani ihmisen tästä porukasta. Nielaisin mahdollisimman huomaamattomasti, nyökkäsimme toisillemme ”pitkästä aikaa”. Siinä se.

Kaikki muut olivat aluksi yhtä hiljaa, kunnes keittiön ovelta seisoskelija kysyi:

– Lienetkö Jukka?

– Lienenpä hyvinkin, vastasin. – Jukka Koistinen. Lienetkö sinä...

– Harri. Tervetuloa.

Tämä rohkaisi muutkin esittäytymään. Apulaisprofessori Timo Siisjärvi toi mieleen hyväntuulisen myhäilevän menninkäisen, jonka käteen oli liimautunut oluttölkki. Harrin tietokoneen ison putkinäytön takaa kurkistava Anne Isola ei ollutkaan pitkä, hoikka ja näyttävän näköinen blondi, vaan pienikokoinen punapää, jonka suurien, tummien silmien katsetta oli vaikeaa väistää. Pitkä, hoikka ja näyttävän näköinen blondi oli sen sijaan Marjatta Turunen, PortaComissa usein perin teräväsanainen ja kiivas dosentti. Tarkemmin katsoen hänellä olikin selvästi enemmän ikää